

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 12, jaargang 6, december 2006

Uitgave: 10 PBC's/PSO's. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

Het Koepelconvenant is 20 december jarig. De kleine wordt al weer 5. Wie moeten we er mee feliciteren?

Wat ik schreef bij 3 en 4 jaar Koepelconvenant is nu makkelijk terug te vinden: zie www.directeuren.net, onder Nieuwsbrief NB. Met zoekfunctie.

Chris Wiersma reageerde op de VOB-special (Nieuwsbrief 10a). In het januarinummer zal ik hem antwoorden.

Verder mijn in november aangekondigde reactie op de reactie van **Jos Debeij** op het commentaar *Poedel of regisseur* in Nieuwsbrief 9/10.

Wim Keizer
7 december 2006

Opinie 1

Vijf jaar Koepelconvenant; vijf observaties

Deze maand bestaat het Koepelconvenant *vijf jaar*.

Bij vier jaar Koepelconvenant schreef ik een beschouwing die vrijwel ongewijzigd ook voor vijf jaar Koepelconvenant geldt.

In 2006 is opnieuw veel gepraat en veel geschreven. Organisatieadviesbureaus, cultuurambtenaren, bibliotheekdirecteuren, PSO-directeuren, ambtelijk secretarissen en de Nieuwsbriefredacteur hadden het er weer druk mee. Maar wezenlijke veranderingen kwamen er in 2006 niet.

Vijf observaties ter overdenking onder de kerstboom:

1.

Inhoudelijk is er landelijk geen visie op de kern van het openbare bibliotheekwerk en geen focus op daarvan afgeleide kern-doelen. Bibliotheken zijn en blijven vooral *lokaal en regionaal georiënteerd*. Bibliotheken zijn *nog nooit* de kern van de informatievoorziening geweest (dat zijn de media). Maar ze hebben wel een leuke en nuttige aanvullende functie die per gemeente verschilt. Sommige bibliotheken doen het uitstekend, andere minder. Sommige bibliotheken zullen bloeiend blijven bestaan, andere zullen opgaan in iets breders en weer andere zullen verdwijnen.

2.

De basisbibliotheekvorming blijft, geheel volgens voorspelling, hangen in een situatie met een meerderheid van veel te kleine eenheden. Er komen heel veel nieuwe werkgevertjes bij. Het wordt moeilijker om aan gezamenlijk HRM-beleid en gezamenlijk digitaal beleid te doen dan in de periode toen de PBC's nog hun werkgeversfunctie en hun centrale digitale beleid hadden. Er is sprake van veel minder doelmatigheid dan voor de basisbibliotheekvorming. De basisbibliotheekvorming leidt tot versnippering en dus tot *aanzienlijke kostenverhoging*.

3.

De VNG volgt in haar relatie tot provincies en rijk een koers die op cultuurgebied zal leiden tot meer decentralisatie in plaats van minder decentralisatie. Autonomiegevoelens van BB-directeuren *worden daardoor versterkt*.

4.

Er zijn te veel ondersteunende instellingen: de BB is de kern van het stelsel, PBC's/PSO's, WSF en VOB moeten *dienstbaar* worden, inkrimpen en taken op elkaar afstemmen. De gedecentraliseerde situatie van het openbare bibliotheekwerk is *een gegeven* en moet om die reden als uitgangspunt worden genomen voor iedere provinciale en landelijke bemoeienis - hoe belangrijk dan ook voor het bibliotheekwerk als geheel, voor de provinciale netwerken,

voor het landelijke stelsel. Met name de VOB moet kiezen *wat voor soort organisatie zij wil zijn*.

5.

De Monitor Bibliotheekvernieuwing 2006 liet zien dat bibliotheken in provincies waar het minst aan structuurverandering is gedaan, qua inhoudelijk bibliotheekbeleid het hoogste scoren. Bibliotheken die zich vernieuwen, vernieuwen zich *meer ondanks dan dankzij de structuuraanpak van de officiële bibliotheekvernieuwing*.

Ik wens u een goed nieuw bibliotheekjaar toe.

WK

DOBB bepleit uitstel statutenwijziging VOB

De voorzitter van het Directieoverleg Brabantse Bibliotheken (DOBB), **Joep van Dijk**, en **Hans Derks** van de Bibliotheek Den Bosch hebben bij de VOB een *motie* ingediend waarin wordt gevraagd voorlopig af te zien van wijziging van de statuten van de vereniging. De voorgestelde wijziging houdt in dat niet nu maar per 2009 certificering een voorwaarde voor lidmaatschap van de VOB zou zijn. "De motie is tot stand gekomen na zorgvuldige weging van alle argumenten en tactische implicaties", aldus Joep van Dijk. Joep heeft de leden van het Netwerk van Directeuren opgeroepen in de VOB-ledenvergadering van 14 december met elkaar en het bestuur over het toekomstige lidmaatschap *het debat* aan te gaan en de motie te ondersteunen.

De tekst van de motie luidt:

"De leden van de Vereniging van Openbare Bibliotheken, in vergadering bijeen te Utrecht op 14 december 2006, overwegende dat:

- certificering vooral bedoeld is als instrument voor kwaliteitsverbetering van het gehele Nederlandse bibliotheekstelsel;
- het voorstel van het bestuur aan de vergadering, inhoudende een wijziging van de statuten van de vereniging waardoor certificering tot voorwaarde voor het lidmaatschap van de vereniging wordt gemaakt tot ingrijpende consequenties voor de leden en de vereniging kan leiden;

- het besluit van de ledenvergadering van 8 december 2005 het bestuur op te dragen een dienovereenkomstige statutenwijziging *voor te bereiden*;
- het overwegende doel van de vereniging het behartigen van de belangen van haar leden is en leden die niet kunnen voldoen aan de voorwaarden tot certificering alle mogelijke ondersteuning van de vereniging verdienen in plaats van excommunicatie;
- in de overeenkomst met de Vereniging van Nederlands Gemeenten (VNG) nagelaten is, daar waar het niet certificeren van bibliotheken kan worden toegeschreven aan een onvoldoende subsidiëren door de lokale overheid, eenzelfde voorwaarde als thans voorgesteld in de statuten van de VNG op te laten nemen waardoor in zo'n geval niet alleen de bibliotheek maar ook de betreffende gemeente gesanctioneerd wordt;
- de bijdrage van certificering in de positie en het functioneren van bibliotheken helemaal aan het begin van het proces niet objectief kan worden beoordeeld,

Nodigen het bestuur uit:

- haar voorstel als boven vernoemd aan te houden.

Dragen het bestuur op:

- in de decembervergadering van 2009 te komen met een omvangrijke evaluatie van het certificeringstraject, inhoudende ten minste een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de bijdrage van het certificeringprincipe aan de positie en prestaties van bibliotheken.

Besluiten:

- in genoemde vergadering op basis van bovenstaande evaluatie het voorstel strekkende wijziging van de statuten opnieuw te bezien,

en gaan over tot de orde van de dag".

Voor integratie bibliotheekwerk leesgehandicapten € 500.000 in 2007 en in 2008

In 2007 en 2008 is jaarlijks 40.000 euro per organisatie beschikbaar voor organisaties in het openbare bibliotheekwerk die een regionaal of provinciaal steunpunt voor leesgehandicapten willen inrichten en 4.000 euro per bibliotheek voor (basis)bibliotheken die

op plaatselijk niveau diensten aan deze doelgroep willen opzetten of uitbreiden. Er is jaarlijks in het totaal 500.000 euro beschikbaar voor de integratie van het bibliotheekwerk voor leesgehandicapten in het lokale en provinciale openbare bibliotheekwerk. In 2007 en 2008 kunnen hiermee jaarlijks bijvoorbeeld 4 regionale steunpunten en 70 bibliotheken worden gesubsidieerd. Bibliotheken en PSO's kunnen een beroep doen op de middelen door het indienen van een plan met begroting.

Dat blijkt uit het operationele plan *Zicht op samenwerking* dat de VOB in opdracht van OCW heeft gemaakt over de integratie van "blindenbibliotheekwerk" (bibliotheekwerk voor leesgehandicapten) in het openbare bibliotheekwerk.

Voorstel

Het plan staat geagendeerd voor de ledenvergadering van de VOB op 14 december 2006. Het bestuur van de VOB stelt de leden voor:

- Kennis te nemen van het operationele plan en op basis daarvan vast te stellen dat er voldoende zekerheid bestaat dat de bestaande dienstverlening aan de doelgroep blinden en slechtzienden is gewaarborgd;
- Het bestuur op te dragen instrumenten samen te brengen en zo nodig te laten ontwikkelen ten einde inhoud te kunnen geven aan implementatie naar het openbare bibliotheekwerk.
- De zo ontstane "toolkit" ter beoordeling aan de ledenvergadering voor te leggen, gebruik daarvan te blijven volgen en daarover jaarlijks in de juni-ledenvergadering te rapporteren.

Blijkens het exploitatiemodel in het stuk is er ruim € 9,1 miljoen subsidie van OCW. Van dat bedrag is € 2,2 miljoen nodig voor het nieuwe centrale loket (zie hierna) en € 6,4 miljoen voor de productiekosten van de materialen (daisy, brailleboeken, kranten en tijdschriften etc.). Blijft over € 500.000 voor de integratie op lokaal en provinciaal niveau. Er is een model-plan gemaakt gebaseerd op een model van het Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB).

Nieuw Centraal Loket

Landelijk vindt de integratie plaats door de oprichting van een nieuwe Stichting Centraal

Loket in de huisvesting van de NLBB* in Den Haag. Dedicon (vroeger FNB), LSB, CBB en NLBB werken daarin samen. Met dit nieuwe centrale loket is niet voldaan aan de wens van de staatssecretaris om het centrale loket in te bedden in een grote openbare bibliotheek. Er is gekozen voor een nieuwe Stichting Centraal Loket die opgericht wordt door de VOB en de NLBB. De eerste drie jaar zal het bestuur bestaan uit 8 bestuurders: 5 benoemd door het bestuur van de VOB en 3 benoemd vanuit de NLBB.

Stimulering

De VOB wordt de opdrachtnemer voor de uitvoering van het operationele plan. In het plan staat dat de openbare bibliotheken *gestimuleerd zullen worden* hun producten-aanbod voor slechtzienden en blinden uit te breiden. "Dit groeit organisch en zal in regionaal verband worden opgepakt. De steunpunten zijn bedoeld te functioneren voor grote regio's, provincies of meerdere provincies en daarom ligt inbedding in een provinciale serviceorganisatie of grote openbare bibliotheek voor de hand. De VOB zal via het projectteam het opzetten van een netwerk met servicemanagers begeleiden (zoals dit ook gangbaar is voor projecten als Al@din, Zoek@Boek en Schoolbieb.nl) waardoor landelijk, provinciaal en lokaal beleid op elkaar kan worden afgestemd", aldus het plan.

Het hele stuk is te vinden op www.debibliotheken.nl bij de VOB-vergaderstukken voor 14 december 2006.

305.000 mensen

Tijdens de presentatie van het plan op de door de VOB op 23 november georganiseerde regionale bijeenkomst te Amsterdam vertelde **Henk Seijdel** van Dedicon dat er thans ongeveer 30.000 gebruikers zijn van de service voor leesgehandicapten. De potentiële doelgroep is volgens hem echter het tienvoudige: 305.000.

*) Afkortingen:

- NLBB: Nederlands Luister en Braille Bibliotheek te Den Haag.
- Dedicon: Voorheen FNB: Federatie Nederlandse Blindenbibliotheken. Productiecentrum voor aangepaste lectuur te Grave.
- LSB: Bibliotheek Le Sage ten Broek te Nijmegen.
- CBB: Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden te Ermelo

Commentaar integratie:

Het feit dat er landelijk integratie is bereikt van de bestaande bibliotheken voor lees-gehandicapten is een knap stukje werk van **Jan-Ewout van der Putten** en zijn helpers, gezien de reputatie die de betrokken instellingen hadden.

Wat de integratie in het lokale en provinciale openbare bibliotheekwerk betreft, is gekozen voor een *organisch groeimodel*. Dat is heel verstandig van de VOB want er is geen grote openbare bibliotheek gevonden voor de inbedding van het centrale loket. Voor de rest geldt dat - nadat het bedrag van € 500.000 per jaar (voor 2007 en 2008) op is - de bibliotheken en de PSO's het zelf, naar eigen inzicht zullen moeten doen. Dat zal dan binnen de bestaande financiële mogelijkheden vrijwillig moeten gebeuren, anders kan de VNG opnieuw roepen dat het Rijk taken decentraliseert zonder er het nodige geld bij te geven.

WK

Bibliobusdienstverlening NH en ZH onder zware druk

Bij ongewijzigd beleid zullen de bibliobussen na 2007 verdwijnen uit Noord- en Zuid-Holland. Dat heeft ProBiblio de provincies Noord- en Zuid-Holland laten weten. Bij de omvorming van ProBiblio tot PSO is afgesproken dat de provinciale subsidie ongewijzigd zal blijven, maar dat de inzet zou moeten verschuiven naar nieuwe kennis- en netwerktaken. De bibliobus werd aangemerkt als een *lokale taak waar geen provinciale subsidie meer voor verstrekt kan worden*. Het gevolg is dat ProBiblio de tarieven jaarlijks moet verhogen. Het gevolg daarvan is weer dat bibliotheken (en gemeenten zonder vaste vestiging) in toenemende mate standplaatsuren opzeggen. Hiermee komt de bibliobusdienstverlening in een negatieve spiraal. ProBiblio heeft aangegeven per 1 januari 2008 te zullen stoppen met bibliobusdienstverlening, indien de provinciale subsidie dan inderdaad op nul moet uitkomen.

Verschuiving

In theorie zouden bibliotheken moeten merken dat het duurder wordt van de bus

kan worden opgevangen door het goedkoper worden van kennis- en netwerkproducten. Probleem is echter dat de clustervorming in delen van Noord- en Zuid-Holland zo moeizaam verloopt dat bibliotheken vaak nog helemaal niet toe zijn aan nieuwe kennis- en netwerkdiensten, terwijl de bestaande, reguliere ondersteuning - zoals bussen - al wel duurder wordt. Hier komt bij dat er veel gepraat wordt over alternatieven voor de bibliobus, maar dat de uitwerking in de praktijk langzaam verloopt. Een belangrijk punt hierbij is: welke doelen worden er met bibliobusdienstverlening bereikt voor welke doelgroepen? En welke doelen wil je voor welke doelgroepen bereiken met alternatieven voor de bus?

Temporisering

ProBiblio pleit voor temporisering en voor heroverweging van de gedachte dat de hele bibliobusdienstverlening een lokale front-office-taak is. Er zijn ook netwerkaspecten te onderscheiden aan bibliobusdienstverlening.

BOZH verzoekt provincie rolvermenging te voorkomen

Het PDO van Zuid-Holland (Bibliotheken-overleg Zuid-Holland) heeft GS van Zuid-Holland op 27 november 2006 de volgende brief gezonden:

"Het bestuur van het Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) is door de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) geïnformeerd over het feit dat een VOB-vertegenwoordiger aan tafel zat bij overleg van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing met de provinciale coördinator bibliotheekvernieuwing.

Het bestuur van BOZH heeft geconstateerd dat landelijk de rollen van de VOB als branchevereniging van de openbare bibliotheken (waar alle openbare bibliotheken lid van zijn) enerzijds en de rollen van het ministerie van OCW, de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing anderzijds vermengd worden. Het BOZH acht dat geen goede ontwikkeling.

Namens het bestuur van BOZH laat ik u hierbij weten dat BOZH het onjuist acht dat vertegenwoordigers van de VOB overleg voeren met een of meer provinciale

ambtenaren of aanwezig zijn bij overleg van het Procesbureau met een of meer provinciale ambtenaren, zonder dat de BOZH-leden (allen VOB-lid) daar zelf om gevraagd hebben.

Het bestuur van BOZH zou graag zien dat dergelijke situaties voorkomen worden en wil u verzoeken er aan mee werken dat de rollen van de drie overheden en de drie lagen in het bibliotheekwerk niet onnodig vermengd worden".

Reactie op VOB-special **"Leren leven met dubbelzinnigheden"**

Beste Wim,
'Comment is free, but facts are sacred'. Sinds jaar en dag siert deze fraaie zin het colofon van de onvolprezen Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk – ik bedoel dat volstrekt niet ironisch, de Nieuwsbrief is vaak bijna net zo informatief als het vaker verschijnende en dikkere Bibliotheekblad.
Maar als de feiten heilig zijn, is het wel van belang dat je ze helder opschrijft. In nummer 10a, de VOB-special doe je dat naar mijn smaak onvoldoende. Zinnen als 'regelmatig wordt onvredig geuit over de rol en de positie van de VOB ...', 'algemeen wordt gevonden dat de VOB door haar rol van branchevereniging en uitvoerder van OCW-beleid in een lastige positie zit' en 'een algemene klacht vanuit bibliotheken is dat de VOB met OCW-geld dingen ontwikkelt waarvan de bibliotheek moet zien hoe die in de toekomst geëxploiteerd moet worden' voldoen niet aan dat criterium. Ik wil mijn mening niet onder jouw regelmatigheid en algemeenheid scharen.

Weinig perspectief

Je streven naar de duidelijkheid en overzichtelijkheid van een eenduidige en universele structuur is op een intellectueel niveau best interessant, maar biedt weinig perspectief voor het praktische hier en nu. Zoals heel veel andere dingen (de Verenigde Naties, Schiphol, de politie - om maar zo maar wat te noemen) zijn de beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de overheden bij het openbare bibliotheekwerk hybride en soms dubbelzinnig georganiseerd. De gemeenten betalen het meeste en hebben het meeste te zeggen, maar de

provincies en het rijk voelen zich medeverantwoordelijk.

Daar mogen we blij om zijn: bibliotheken pretenderen samen te werken en voelen zich (toegegeven, in verschillende mate) betrokken bij het gehele stelsel. De meeste externe ontwikkelingen manifesteren zich nationaal en internationaal en vragen om antwoorden die de mogelijkheden van de meeste lokale bibliotheken overstijgen. De toegang tot kennis en cultuur zijn in ons soort samenleving van eminent belang en het is dus logisch en toe te juichen dat de overheden zich hier graag tegenaan bemoeien. Ik vind het positief dat de belangstelling van de overheden zo groot is. Maar ons voortdurende gezeur over structuren moet hun geduld met en liefde voor ons wel danig op de proef stellen.

Veel wantrouwen bij vergezichten

Met veel wantrouwen zie ik de door jou geschetste vergezichten. Ik ben geen fan van het rapport-Meijer en van zijn gevolgen - de basisbibliotheken te klein, de PSO's aan hun lot overgelaten, de rol van de provincies onduidelijk, de betrokkenheid van het Rijk gecompliceerd, de maatschappelijke rol van de bibliotheken onvoldoende helder. Maar de basisbibliotheken worden voorlopig niet veel groter, de nieuwe bibliotheekwet zal nog wel even op zich laten wachten en de staatsinrichting van Nederland wordt door **Balkenende IV** tot en met VI, noch door **Bos, Verdonk**, of **Marijnissen I** (ik schrijf deze brief voor de verkiezingen) ten faveure van de openbare bibliotheekvoorziening op zijn kop gezet.

Niet zo erg, zelfs wel voordeel

We moeten het er dus nog maar even mee doen en leren leven met dubbelzinnigheden en hybriditeit. Daarom vind ik het niet zo erg dat de VOB zowel leden als een subsidiënt heeft, ik vind dat zelfs wel een voordeel. Ik kan er mee leven dat de gemeenten het meeste betalen, maar dat ook Rijk en provincies hun steentje willen bijdragen. Ik kan accepteren dat de VOB optreedt als een actieve brancheorganisatie en overleg voert met bij het bibliotheekwerk betrokken partijen. Zelfs aanvaard ik dat de VOB wel eens stukken de wereld in stuurt die niet integraal in de ledenvergadering zijn besproken.

Zeker niet volmaakt tevreden

Ben ik dan volmaakt tevreden en hoeft er niets te veranderen? Dat zeker niet. Ik zie het beeld van de openbare bibliotheek versplinteren, mis samenhang en gemeenschappelijk optreden. Ik heb veel respect voor de projecten en instrumenten die we als branche onder leiding van de VOB hebben ontwikkeld. Maar ik mis vooral een gezamenlijk beeld van onze toekomst. Ik mis focus.

Gedeelde visie nodig

Het zoveelste vervolg van de structuurdiscussies biedt daarvoor geen perspectief. Ik vind het veel belangrijker dat we een gedeelde visie krijgen op de maatschappelijke rol van de openbare bibliotheek, dat we een gezamenlijke strategie uitzetten om die rol te versterken (rekening houdend met de geschetste hybriditeit) en dat we daar met elkaar en met andere betrokkenen (in het bijzonder met de overheden) op een inspirerende manier over praten. Dat we debatteren en daar voortgang in boeken. Dat we niet steeds een beroep doen op externe procesbegeleiders die met hun spelletjes en kunstjes vooral willen dat het leuk is. Leuker hoeft het van mij niet, wel inhoudelijker en voortgangsgerichter graag!

Kritiek op VOB; focus en visie nodig

Ik heb wat dat betreft wel enige kritiek op de VOB. De ledenvergaderingen zijn al jaren van een moeilijk door te komen saaiheid en blijven te vaak hangen in een ongeïnspireerd aftikken van te uitvoerig beschreven besluiten – het sorteren van de stukken kost je al een uur. Er wordt buiten die vergaderingen veel gepraat, maar weinig gedebatteerd en strategisch nauwelijks voortgang gemaakt. Ik zou graag zien dat de VOB de leiding neemt van het debat. Focus en visie, dat hebben we nodig. Met de structuur redden we ons voorlopig wel.

Met collegiale groet,
Chris Wiersma,
21 november 2006

Reactie op reactie Jos Debeij

Wat is er tegen heldere besluitvorming in VOB?

Beste Jos,
Zodra iemand in een ingezonden stuk de woorden *insinuaties* gebruikt (het liefst nog: *smerige insinuaties*) en *ventileren* (gewoon je mening opschrijven schijnt dan ineens iets te maken hebben met een ventiel of een ventilator), weet je: hier schrijft een *verontwaardigd* persoon. Bij ingezonden stukken van verontwaardigde personen vraag ik me altijd af of ze de realiteit nog een beetje in de gaten hebben gehouden of toch vooral hun hart eens goed wilden luchten (hyper-ventilatie?).

In je reactie in de Nieuwsbrief van november op mijn commentaar *Poedel of regisseur* in de Nieuwsbrief van september/oktober meen je dat ik een beperkt zicht op de bibliotheekbranche heb en dat ik de volwassenheid van de mensen die daarin rondlopen op gênante wijze onderschat. En vooral zou ik m'n eigen positie niet serieus nemen. Je begrijpt niet hoe ik kan beweren dat de VOB over de hoofden van de mensen heen met collectiebeleid op pad is.

Jan-Ewout van der Putten liet me mondeling weten wel *geamuseerd* te zijn geweest over het desbetreffende commentaar.

Hoe is het grote verschil in reacties te verklaren, de een verontwaardigd en de ander geamuseerd. Hebben we hier te maken met het verschil in perceptie tussen de idealist en de politicus?

Geen gevoel procedures

Wat me aan je reactie opvalt, is dat er bij de VOB kennelijk geen gevoel bestaat voor het in acht nemen van de juiste procedures, voor de heldere scheiding van rollen en voor het belang om in het bibliotheekwerk weer *een gezonde relatie* tussen het gemeentelijke aandeel, het provinciale aandeel en het landelijke aandeel te creëren en te handhaven. Je reageert langs de *lijn van de inhoud*, niet langs de *lijn van de procedure*. Maar om de inhoud ging het me dit keer niet, het ging me in dat commentaar vooral om de procedure. Ik vind dat inhoud en procedures niet los van elkaar gezien kunnen worden. Je bereikt volgens mij inhoudelijk niet of onvoldoende je doelen als je niet de juiste procedures in acht neemt.

Haagse spelletjes

Ik mag dan in jouw ogen een beperkt zicht hebben op de bibliotheekbranche, wel hoor ik in het land dat men spreekt over *de Haagse spelletjes van de VOB*. Ik kan je voorspellen, Jos, dat het *binnen twee jaar* afgelopen zal zijn met de vermenging van rollen die de VOB willens en wetens toepast: nog steeds een branchevereniging van de openbare bibliotheken willen zijn, maar tegelijk optreden als agentschap van OCW. Geen gevoel meer voor een gezonde scheiding van verantwoordelijkheden. In het hele proces van bibliotheekvernieuwing is volstrekt onduidelijk geworden waar de rol van OCW ophoudt en die van de VOB begint, welke stukken eigenlijk van OCW en/of het Procesbureau afkomstig zijn of van het Verenigingsbureau van de VOB.

Ook op ander niveau zie je dat ambtenaren zich onder invloed daarvan bezig (gaan) houden met zaken waarvan ik toch echt zou denken dat die tot het terrein van de bibliotheken zelf behoren. Maar omdat de ambtenaren het ook niet weten, huren ze *adviseurs* in. De bibliotheekbranche lijkt haar gevoel van eigenwaarde kwijt te zijn en is verstrikt geraakt in een ambtelijk-organisatie-advies-bureaucratisch complex. Ik ken geen andere sector die zo weinig zelf weet welke kant het zowel inhoudelijk als structureel op moet. Ik vind het eigenlijk ongelofelijk hoezeer de hele, *gedecentraliseerde* bibliotheekbranche door wat extra rijks gelden van OCW omringd is geraakt door een dikke korst van externe profeten en kunstmakers.

Commentaar december 2005

In de Nieuwsbrief van december 2005 schreef ik als *commentaar* op het Jaarplan 2006 van de VOB: "De VOB wil opnieuw haar plaats zoeken, in aansluiting op de provinciale netwerken. Dat is mooi en verstandig van de VOB. De VOB gaat ook de contacten met de provinciale coördinatoren intensiveren. (Dat zijn de provinciale ambtenaren). Hiermee geeft de VOB toe dat die contacten er al zijn. Intensivering is ook heel mooi, maar nog mooier en eleganter zou het zijn als de VOB het PDO van tevoren laat weten dat dergelijke contacten bestaan en wat de inhoud van die contacten is, zodat het PDO niet van zijn provinciale coördinator hoeft te horen wat de VOB van iets vindt". Dit sloeg op het feit dat de SOOB in Noord-Holland van de provinciale ambtenaar had gehoord dat er een gesprek van alle

provinciale ambtenaren was geweest met **Rob Bruijnzeels** van de VOB en dat de VOB vond dat collectiebeleid hoog op de provinciale agenda moet.

Eigenlijk was ik toen nog veel te mild: *de VOB hoort als landelijke branchevereniging helemaal niet aan tafel te zitten met provinciale ambtenaren, als de VOB-leden die dergelijke contacten wel behoren te hebben haar daartoe niet zelf hebben uitgenodigd*. Het is pure rolvermenging en ook nog op het verkeerde overheidsniveau. Zie ook mijn stellingen in de extra Nieuwsbrief over de VOB (10a, oktober 2006), waarin ik veel langer en genuanceerder op de VOB ben ingegaan dan in het korte, bewust prikkelende commentaar in nummer 9/10.

Collectiebeleid

Hoewel collectiebeleid maar één van de negen korte punten was die ik in m'n commentaar noemde, gaat je reactie daar voor meer dan de helft over. Maar zoals ik al schreef, reageer je inhoudelijk terwijl mijn punt vooral procedureel is.

Wat de inhoud betreft is mijn mening - met die van de Raad van Cultuur - dat de VOB een belangrijke rol in de bibliotheekbranche vervult en dat er veel goede initiatieven worden genomen waar alle bibliotheken veel belang bij hebben. Dat staat voorop. Kritiek is dan ook - althans wat mij betreft - zeker niet bedoeld om de VOB in het hart te treffen en de mensen die daar werken op de negatieve wijze af te schilderen die jij er in las.

Wel is kritiek bedoeld om tot verbetering te komen. Ik ben serieus van mening dat de VOB met de gesignaleerde rolvermenging niet op de goede weg is. De route van *zonder duidelijke ledenuitspraken* invloed uitoefenen op de geldstroom van OCW (naar de provincies) in plaats van of naast de *directe weg van besluitvorming* door de statutaire meerderheid van de VOB-leden stuit mij tegen de borst. En ik hoor in het land dat ik daar niet de enige in ben.

Met de Raad voor Cultuur ben ik ook van mening dat de VOB veel tegelijk oppakt, zonder veel weging. Vaak doet zij dat inhoudelijk goed en gedreven. Ik vind dat jij voor jouw aandeel daarin *terecht* de NVB-OB-prijs hebt gekregen, maar ik vind ook dat de VOB best mag erkennen dat er wel eens minder geslaagde producten en diensten worden ontwikkeld. Niet alles wat nieuw is,

kan (onmiddellijk) even goed zijn. Zie Schoolbieb. Er moet weging zijn: wat is wel of niet goed genoeg, wat hoort wel of niet bij de *core business* van een openbare bibliotheek, wat pak je *het eerst* aan, gegeven de feiten dat niet alles tegelijk kan, dat de bibliotheken *overspoeld worden* met initiatieven en dat zij in een aantal gevallen de handen vol hebben aan basisbibliotheekvorming. Ik zie bibliotheekdirecteuren - ook andere dan de in het IOO-rapport beschreven categorie die niet de kwaliteiten heeft om het allemaal te trekken - zich afwenden van de officiële "bibliotheekvernieuwing" en zich concentreren op lokale of regionale, haalbare doelen.

Geen besluitvorming

Wat de procedure betreft: de nota *Collectiebeleid compleet, volledig en gelaagd* stond voor de VOB-ledenvergadering van 15 juni 2006 geagendeerd als *discussiestuk*. Dus niet als een stuk waarover besluitvorming van de leden gevraagd werd. Tijdens de vergadering is er over gediscussieerd, 3 leden merkten iets op (zie verslag VOB-ledenvergadering 15 juni) en dat was het dan. *De rest zweeg*. In mijn optiek is er dan geen sprake van een door de VOB-leden aanvaard stuk. En wat lees ik in de notitie *Uitwerking van het collectiebeleid in provinciale marsroutes* die via of door het Procesbureau samen met twee andere stukken naar de provincies is gezonden: "In de ledenvergadering van juni 2006 is de notitie "collectiebeleid: compleet, volledig en gelaagd" besproken, die het algemene kader voor de actiepunten in 2006 e.v. schetst en daardoor een basis legt voor de afspraken die op lokaal, provinciaal en landelijk niveau gemaakt moeten worden". Ik vind het woord *besproken* onhelder, want het wekt naar de provincies de indruk dat de leden er formeel mee hebben ingestemd. Overigens is ook niet duidelijk of dit een stuk van de overheid is (het Procesbureau), van de VOB of van beide. En wie heeft verzonnen dat het bij de provincies *prioriteit* moet hebben?

Slechts één woord

Jos, ik vind het *bijna ontroerend* te lezen hoe zeer de VOB haar best heeft gedaan om groepsgewijs met alle *stakeholders* over collectiebeleid te praten. En dat jij - terwijl je toch al die inspanningen hebt gepleegd - niet begrijpt hoe ik kan beweren dat de VOB over de hoofden van de mensen heen met collectiebeleid op pad is. Slechts één woord,

Jos: *besluitvorming*. De nota is 15 juni wel besproken, maar *niet* door *de leden* vastgesteld. En de leden zijn de mensen *die er in hun bibliotheek over gaan* wat er verder ook allemaal voor "stakeholders" mogen zijn. Zodra de VOB er voor zou kiezen belangrijke, voor de overheden bedoelde stukken voor besluitvorming aan de leden voor te leggen en als die leden daar vervolgens *in meerderheid* voor stemmen, is er een legitiem stuk dat legitiem aan de overheid kan worden aangeboden. *Eerder niet*, ook al heb je nog zo veel stakeholders geraadpleegd. Je kunt dit misschien allemaal wel proceduregeneuzel noemen, maar zo hoort het volgens mij nu eenmaal te werken in een *goed functionerende vereniging*. Je kunt misschien wel vinden dat het goede, inhoudelijke doel de middelen heiligt. En misschien is het *inhoudelijk bezien, gegeven de toestand van het bibliotheekwerk*, zelfs nog wel begrijpelijk om het zo te doen, althans een paar jaar. Vandaar ook mijn wellicht wat dubbelzinnige commentaar: de VOB complimenten geven en tegelijk haar methoden aan de kaak stellen. Maar ik ben er van overtuigd geraakt dat het zo niet goed kan *blijven* gaan. Ik ben er voor om gewenste veranderingen te realiseren op een manier die me niet tegen de borst stuit: via heldere, duidelijke besluitvorming in de VOB-ledenvergadering. De VOB moet zelfs niet de indruk willen wekken over de hoofden van haar leden heen via de rijksoverheid dingen te willen bewerkstelligen bij lagere overheden. Dat eist een cultuurverandering binnen de VOB: principieel *denken en handelen* vanuit *het gegeven* dat het openbare bibliotheekwerk binnen de gesubsidieerde sector een gedecentraliseerde werksoort is en blijft. Maar wel een gedecentraliseerde werksoort die *vrijwillig*, onder de bezielende inhoudelijke leiding van de VOB (focus en visie!), een aantal voor het voortbestaan van het bibliotheekwerk belangrijke zaken gezamenlijk aanpakt.

En Jos, als je dan zo zeker weet dat de meerderheid van de leden geen zwijgende, onverschillige meerderheid is, maar actief achter het voorgestane VOB-beleid staat, *wat is er dan eigenlijk op tegen om dat even te laten bevestigen door zo'n stuk om besluitvorming aan de leden voor te leggen? De meerderheid beslist binnen de VOB - als het goed is na een gezonde, levendige, niet-saaie uitwisseling van argumenten*.

SOOB- en BOZH-rollen

Ik ga nog even in op jouw vermelding van mijn SOOB- en BOZH-rollen. SOOB NH en BOZH zijn geen lid van de VOB. Ik ben als ambtelijk secretaris geen lid van de SOOB en het BOZH en heb daar dus ook geen stemrecht. Dus heb ik binnen de VOB zeker geen stemrecht.

Binnen de SOOB en het BOZH heb ik statutair adviesrecht. Hiermee heb ik eigenlijk drie bekende rechten: "the right to be consulted, the right to encourage, the right to warn". Dus, Jos, als ik aan tafel zit bij door de VOB en OCW met vertegenwoordigers van PDO'en georganiseerde bijeenkomsten (waar sowieso geen besluiten kunnen worden genomen) en daar iets zeg, *hoeven* de SOOB en het BOZH er geen boodschap aan te hebben.

Over collectiebeleid is in de dagelijkse besturen van SOOB en BOZH met **Rob Bruijnzeels** van de VOB naderhand grondig van gedachten gewisseld. Ik kan me niet voorstellen dat de VOB, dat jij, daar niets over heeft teruggehoord. De db'en hadden nogal wat bezwaren.

En ook tijdens de door het Procesbureau georganiseerde bijeenkomst over netwerk-vorming op 13 november bleek dat de meningen over collectiebeleid verdeeld waren. Zie het verslag in de Nieuwsbrief van november.

WSF in Noord-Holland

Jij hebt begrepen dat zowel de SOOB als de WSF-en en ProBiblio positief hebben gereageerd op de koers om in Noord-Holland de toekomstige invulling van de WSF-functie te laten aansluiten bij de resultaten van het collectie- en zwaartepuntentraject. Jos, de werkelijkheid is dat de provincie het WSF-geld na 2007 aan de SOOB wil verstrekken voor de uitvoering van een goedgekeurd provinciaal collectieplan en dat SOOB-leden na jaren vruchteloze discussies *allergisch* zijn geworden voor het woord WSF en voor het nieuwe woord *Zwaartepunten* (waarvan ze vermoeden dat het bedoeld is om oude wijn in nieuwe zakken te doen). De tekst van de SOOB-brief hierover aan de provincie is een *compromistekst* tussen de mening van de Noord-Hollandse WSF-bibliotheken en die van andere SOOB-leden. Ik kan het weten, want ik heb alle reacties gezien en zelf de concept-compromistekst gemaakt. Daar staat in: "De SOOB streeft naar een helder, pragmatisch, goed en snel uitvoerbaar plan

dat geen bureaucratische ballast met zich meebrengt en niet tot extra kosten voor de bibliotheken leidt".

In de door jou bedoelde bijeenkomsten van VOB/OCW met vertegenwoordigers van PDO'en heb ik, als ik me goed herinner, gewaarschuwd tegen lichtzinnige koppeling van collectiebeleid aan Zwaartepunt-bibliotheken.

Voor het Zwaartepuntenbeleid verwijst ik verder naar het opiniestuk hierna.

Bestaanszekerheid

Je verwijt mij de mening te hebben dat de VOB in *alles* wat ze doet *enkel* gericht is op de eigen positie. In hetzelfde nummer als waarin het commentaar over de VOB stond, schreef ik op pagina 10 over Cubiss: *Cubiss wilde echter graag een directe subsidierelatie met de provincie houden, zodat haar bestaanszekerheid goed geregeld is.*

Vrijwel *elke organisatie*, dus ook de VOB, heeft, wat de inhoudelijk doelen ook zijn, als nevensdoel de continuïteit van de organisatie en daarmee de arbeidszekerheid van haar personeelsleden te waarborgen (of althans zo zeker mogelijk te stellen). Daar is niets schandelijks aan. Maar het gebeurt wel vaker dat iets opschrijven van wat in feite waarheden als koeien zijn leidt tot verontwaardigde reacties. Als ik schrijf dat "ook bij de VOB bestaanszekerheid een groot goed is", bedoel ik niet dat de VOB bij *alles* wat er gedaan wordt *enkel* gericht is op de eigen positie en dat dit alleen bij de VOB zo zou zijn.

En overigens heb ik al vaker geschreven te vinden dat er in de bibliotheekbranche meer ondersteunende instellingen zijn dan waar bibliotheken behoefte aan hebben. Zie ook hiervoor het speciale VOB-nummer van de Nieuwsbrief

Pen en stem

Tot slot roep je mij op m'n pen neer te leggen en mijn stem te verheffen op de momenten die er toe doen.

Zoals ik al zei, heb ik in de bibliotheekbranche geen stemrecht (momenten die er toe doen zijn meestal momenten waarop er besluiten moeten worden genomen).

Als redacteur van de Nieuwsbrief heb ik het recht via dit kanaal de lezers te informeren, aan te moedigen en/of te waarschuwen. Zolang uitgevers en lezers het waarderen of juist boos worden, zolang betrokken en

bevlogen mensen als **Jos Debeij** reageren en ik het zelf nog boeiend vind, wou ik daar mee doorgaan. Niks pen neerleggen, kom nou toch, Jos!

WK

Opinie 2

Mistige besluitvorming rond Zwaartepunten

De WSF-bibliotheken en de VOB maakten in 2006 bekend dat ze bezig zijn met zwaartepuntvorming. Zie Nieuwsbrieven van april en mei 2006.

Op 27 april 2006 was er een presentatie van de Stuurgroep Zwaartepunten (**Gerard Reussink** – Rotterdam, **Jan-Ewout van der Putten** – VOB en **Ariëtte Skolnik** – WSF) waarvan ik verslag deed (meinummer). Volgens de WSF-Nieuwsbrief van 22 maart 2006 is het doel “een vernieuwde zwaartepuntfunctie neer te zetten die op landelijk niveau vanuit provinciale pijlers (lees: bekostiging - wk) een samenhangend landelijk stelsel vormt”.

Procesversneller

Uit *Mededeling 4.8* van de VOB-ledenvergadering van 15 juni 2006 bleek dat ook de landelijke Stuurgroep Bibliotheken zwaartepuntvorming belangrijk vindt en aan OCW gevraagd heeft met een procesmanager het proces te versnellen. Daarvoor is **Marcel Eijffinger** aangesteld. Inhoudelijk werkt(e) hij samen met **Jos Debeij** van de VOB. Marcel werkt aan een *Kadernotitie Zwaartepuntvorming*. Hij kreeg ook de opdracht voor *draagvlak te zorgen*. Gemeld werd dat zwaartepuntvorming niet los gezien kan worden van collectiebeleid.

De vraag die rijst is hoe en wanneer de leden van het PDO en van de VOB kunnen *besluiten* over het zwaartepuntenbeleid. Op die manier kan het gewenste draagvlak goed worden vastgesteld.

Onder embargo

Eerst het PDO.
In op zijn minst één concept-marsrouteplan 2007 van een provincie (n.l. Zuid-Holland) is een passage gewijd aan zwaartepuntvorming en wordt verwezen naar een *Kadernotitie Zwaartepuntvorming, concept-versie 1*.

De leden van het desbetreffende PDO, BOZH, werden geacht hun provincie serieus te adviseren over dit marsrouteplan (uiterlijk 28 november). Maar van de provincie kregen ze te horen dat de Kadernotitie *nog niet openbaar* mag worden gemaakt. De provinciale coördinator had de notitie slechts *onder embargo* mogen inzien. Verwezen werd naar het landelijke Procesbureau. Maar het BOZH heeft besloten het stuk officieel aan de provincie Zuid-Holland te vragen ten einde zinnig te kunnen adviseren. De SOOB deed vervolgens hetzelfde verzoek aan de provincie Noord-Holland.

Niets besluiten

Dan de VOB.

In het verslag van de ledenvergadering van 15 juni staat onder punt 4 Mededelingen bij 4.8. het zwaartepuntenbeleid genoemd. Het verslag eindigt dit punt met: “Overigens is de Stuurgroep Bibliotheken opdrachtgever voor de kadernotitie. Het ministerie van OCW is opdrachtnemer en wordt daarbij ondersteund door het Verenigingsbureau. De ledenvergadering kan in deze niets besluiten. De kadernotitie komt wel ter beschikking voor de leden”.

Wel besluiten

In het *Jaarplan 07* van de Vereniging (mooi vormgegeven door Comma-S uit Den Bosch en gedrukt bij Drukkerij BiblioVanGerwen in Den Bosch in een oplage van 650 stuks – dus bepaald *niet* uitnodigend voor de VOB-leden er 14 december eens flinke veranderingen in aan te brengen) staat zwaartepuntvorming op pagina's 10 en 11 genoemd. Maar dat jaarplan is, hoewel het uiterlijk anders doet vermoeden, *wel* een stuk dat om besluitvorming voorligt.

De conclusie is dus dat de VOB-leden *niets kunnen besluiten over de Kadernotitie Zwaartepuntvorming waar het Verenigingsbureau aan meewerkt*. Ze kunnen echter *wel* besluiten over het jaarplan, inclusief de passages over de zwaartepuntvorming.

Twee quick wins

Uit WSF-bron bleek mij dat er landelijk (OCW, Stuurgroep Bibliotheken, Stuurgroep Zwaartepuntvorming, VOB, WSF?), als een soort tussenstap is afgesproken dat er een tweetal voorbeeldprojecten wordt uitgevoerd: zogenaamde 'quick wins' als referentiekader voor het vervolg. Deze quick wins moeten

voorbeelden zijn van zwaartepuntvorming en aan de provinciale coördinatoren zicht bieden op wat er beoogd wordt.

Verstandig advies

Ik draag grote stadsbibliotheken een warm hart toe en ben voor het model BB=PDO=PSO als einddoel van de structuurveranderingen.

Zwaartepuntbibliotheken kunnen wellicht een nuttige rol hebben. De vraag is natuurlijk wel hoe de subsidiëring van provincies – die qua volume niet groter zal worden, tenzij OCW ze *oplegt* er marsroutegeld in te steken – aan Zwaartepuntbibliotheken zich gaat verhouden tot de subsidiëring aan de PSO's. Van PDO'en mag verwacht worden dat zij daar *verstandig advies* over kunnen uitbrengen op basis van *alle bestaande informatiebronnen* over het onderwerp. Geheimhouding past in het geheel niet bij het *openbare bibliotheekwerk*.

Ook van de VOB-leden mag verwacht worden - en VOB-leden mogen verlangen - dat zij binnen de VOB, op basis van alle over een onderwerp bestaande informatie, kunnen besluiten over dat onderwerp. Ook als dat onderwerp formeel slechts de inhoudelijke ondersteuning is die het Verenigingsbureau biedt aan OCW als eindverantwoordelijke. Pas dan kan er draagvlak ontstaan.

WK

Nieuwsbrief in 2007

Ingaande 2007 zal de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* een uitgave van 8 PSO's en de Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD) zijn.

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is begonnen als een nieuwsbrief van de *Vereniging PBC's*. Na de vorming van de Vereniging NvD en de opheffing van de Vereniging PBC's in 2004 besloten de 10 leden de Nieuwsbrief nog twee jaar voort te zetten, bekostigd uit de reserves van de Vereniging. Afgesproken werd dat eind 2006 bezien zal worden of en zo ja hoe de Nieuwsbrief gecontinueerd zal worden.

Twee organisaties, te weten Biblionet Groningen en de Overijsselse Bibliotheekdienst, vinden het mede-uitgeven van de

Nieuwsbrief na 2006 niet meer hun taak. Bibliotheekservice Fryslân beraadt zich nog. De overige zeven hechten aan het voortbestaan, in elk geval in 2007. Daar heeft zich het nieuwe Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) bijgevoegd. Verder is ook de Vereniging NvD bereid als mede-uitgever op te treden.

In 2007 is de Nieuwsbrief dus een uitgave van minstens 9 organisaties, te weten: PBC Drenthe, Biblioservice Gelderland, SFB (Flevoland), BiSC (Utrecht), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging NvD.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 10 organisaties: Biblionet Groningen, Bibliotheekservice Fryslân, PBC Drenthe, Overijsselse Bibliotheekdienst, Biblioservice Gelderland, BiSC (Utrecht), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant) en Bibliotheekhuis Limburg. De relatie tussen deze 10 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred". De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar.